

کُماچ آکاپلای جَز مسعود نکویی

مقدمه | کمتر کسی است که کماچ خوشمزه کرمان را نشناسد. سال‌هاست که کلمه آکاپلا نیز به واسطه اجراها و تولیدات گروه مهروطن به موسیقی کرمان گره خورده و البته موسیقی جَز که سر منشا بسیاری از سبک‌های موسیقی روز دنیاست نیز همیشه مورد توجه مردم بوده است. این ترکیب بینابین با لحن و گویش کرمانی بهانه‌ای شد تا در این گفتار به ابعاد تولید این اثر بپردازیم.

شیوه پژوهش و سرودن شعر و آهنگسازی و تنظیم کُماچ:

این اثر با تمرکز بر فرهنگ آشپزی و شیرینی‌پزی کرمانی و مراحل تولید این شیرینی مقوی و خوشمزه سروده شد که در آن آموزش طبخ آن به ترتیب مراحل بیان شده است. پس از شعر، ملودی آن با نگاهی به موسیقی جَز ساخته شده و در تنظیم آکاپلای آن به باس تکرار شونده توجه ویژه‌ای صورت گرفته است. البته این توجه در تنظیم پیانویی این قطعه نیز مشهود است. در واقع این قطعه هم برای کر آکاپلا، هم برای پیانو به تنهایی و هم برای تلفیق کر و پیانو قابل اجراست. البته در آکمپانیمن پیانویی این قطعه به همراه کر، دقت لازم برای عدم تداخل صداها صورت پذیرفته است. امیدواریم با تولید آثار مشابه این چینی از فراموشی این شیرینی و خوردنی خوشمزه جلوگیری شود.

کماچ

شعر: مسعود نکوئی

کماچ سِهَن جوونہ های گندم	آبش بدی سبزہ بشن و رو خُم
خُش کہ بشن آمادہ ور کوییدن	آرتش کنی قاتی با آرت گندم
خرمای هسته کردہ با قلنفر	پَرَک کنی ور لا خمیرا
دمبه بمال یه کم کف کماجون	کُماچ بِل سِرِش بِن مُکم کن
ادووه های تند و گرم کرمون	با قَن بساب بمال و رو کماجون
به قوت سِر و کِمِر چه خوبه	ور هر کسی می‌خوا جوون بمونه

ملودی:

مُدال بودن ملودی کماچ و پرش‌ها و حرکت‌ها و ریف‌های کروماتیک بصورت بالارونده و قهقرایی، از مشخصات بارز پویایی و سرزندگی و تنوع ملودیک این قطعه دارد. باس واکینگ و حرکات پیمایشی باس و پاسخ‌های کروماتیک تنور و سپرانو حرکت ناتمام جوابها را به آکورد تنال جمله بعد می‌رساند و این پرسش و پاسخ‌ها زمینه را برای ارائه خطوط شعری که می‌خواهند روش طبخ کماچ را آموزش دهند مهیا می‌سازد. با ورود خط شانتره (شانته) سپرانو پاسخ‌ها همچنان ادامه می‌یابد و برای تکمیل طبخ کماچ از حرکات تثبیت کننده تنالیتیه و به تدریج با تاکید بر دُمینانت و محوریت بخشیدن به آن، پلی برای پرش‌های چهارم تا اکتاو تشکیل می‌شود و این رفت و برگشت‌ها برای ایجاد اوج و فرودهای کاذب و موقت ادامه می‌یابد و در پایان، پس از پرش‌های ملودیک بالاتر از اکتاو، در اکتاو به سرانجام می‌رسد. خصوصیت بارز ملودی‌های این اثر، اعاده حالت‌های ندایی، پرسشی، امری و اخباری و تعجبی هر جمله با استفاده از تواترها و تاکیدهای موزیکال است که اثر را متنوع نموده است.

تنظیم آکاپلا:

پرش‌های موسیقی جز و گاسپل اندکی برای خوانندگان دشوار است. خصوصاً وقتی که قطعه آکاپلا باشد و از نظر وسعت صداها دچار محدودیت باشیم و قرار باشد با همین محدودیت‌ها بجای سازها هم کر بخواند. . . در واقع برای تنظیم‌های ارکسترال، ما امکان ایجاد فواصل ترکیبی را بیشتر از کر در اختیار داریم و به دلیل نزدیک بودن اکتاو و ریستر صداهای کر استفاده از فواصل دیسونانس احتیاط بیشتری می‌طلبد. بخاطر سویینگ بودن ریتم قطعه هم هماهنگی برای کر کمی دشوارتر از سازهاست زیرا معمولاً در بندهای جز برای پاسخ‌ها یک یا دو ساز این کار را انجام می‌دهند اما در یک گروه کر در هر بخش چند نفر می‌خوانند و باید بسیار دقیق این کار را انجام دهند و هماهنگی بین آنها دشوارتر است.

تنظیم برای پیانو:

تنظیم پیانویی قطعه کماچ بر اساس نقش دست‌های چپ و راست در پرش و پاسخ‌ها و ارائه فیگورهای موتیفیک و توجه به سادگی انگشت گذاری‌ها و پنجه یک نوازنده متوسط طراحی شده تا اکثر نوازندگان بتوانند آن را بنوازند. وروده‌های ناگهانی دست راست در تقابل حرکت‌های باس از ابتدا شور و شوق قطعه را به مخاطب نمایان می‌کند و وی را آماده محتوای ملودیک به همراه آکمپانیمن تکرار شونده باس می‌نماید.

پیشنهاد برای آثار پژوهشی آینده:

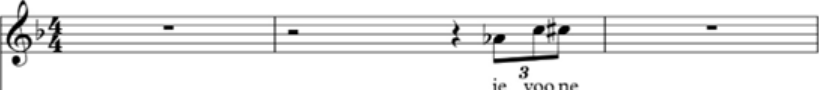
این اثر پژوهشی در واقع به هدف استفاده از ابزارهای موسیقی مدال غیر ایرانی در ترکیب با گویش و لهجه کرمانی که از اصیل‌ترین گویش‌های ایران و جهان است صورت گرفته است. هدف آن کشف و شهود و ایجاد احساسات جدید بینا فرهنگی بوده و به همین دلیل هم نسخه پیانویی و هم نسخه آکاپلا برای تنظیم خود دارد تا هر چه بیشتر این تلفیق و ترکیب را بیازماید. پیشنهاد می‌شود پژوهشگران هنر و فرهنگ ترکیب‌های متنوع این چینی را برای گویش‌ها و فرهنگ‌ها و اقوام مختلف بیازمایند و از آن لذت ببرند. این ترکیب‌ها نه تنها به ساختار فرهنگ و هنر و اصالت صدمه نمی‌زند

بلکه باعث بیشتر شنیده و دیده شدن فرهنگ‌های اصیل می‌شود. زیرا همه می‌دانند که این نوترکیبی منابع رنگ و مایه ای نو بوجود می‌آورد و سایر اقوام و ملل را به بهانه سبک‌های متنوع موسیقی به گوش فرادادن فرهنگ ما دعوت می‌نماید. در ادامه بخشی از پارتیتور کرال آکاپلا و بخشی از پارتیتور پیانویی کماچ تقدیم می‌گردد.

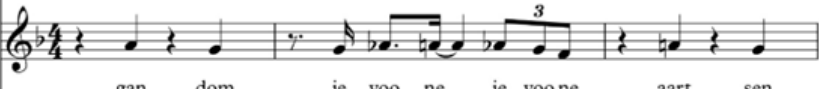
Komach

By : Masoud Nekooei
1977

$\text{♩} = 120$

Soprano. je voo ne

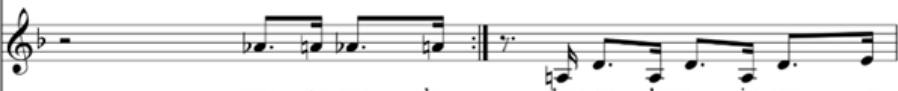
Alto. je voo ne

Tenor. gan dom je voo ne je voo ne aart sen

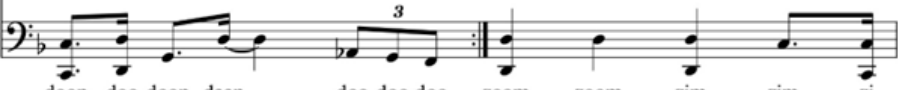
Bass. doon daan din daan daadoon doo doon daan doo doo doo doon daan din daan daa

4

 aar te gan dom ko maa che sen je voo nee e

 aar te gan dom ko maa che sen je voo ne

 ko maa joon ko maa joon gan dom

 doon doo doon daan doo doo doo zoom zoom zim zim zi

6

aa ye gan dom aa besh be di sab ze be e e

aa ye gan dom aa besh be di sab ze be

joon joon ko maa joon gan dom

zoom zoo zoom zoom raa raam raa zoom zoom zim zim zi

8

shan va roo khom khosh ke be shan aa maa de e e

shan va roo khom khosh ke be shan aa maa de

va roo khom va rookhom gan dom

zoom zoo zoom zoom raa raam raa doon daan din daan daa

10

var koo yii dan aar tesh ko ni ghaa ti baa

var koo yii dan aar tesh ko ni ghaa ti baa

koo yi dan koo yi dan aart sen

doon doo doon daan doo doo doo doon daan din daan daa

12

aar te gan dom ga an do om khor maa ye has te ker de e e

aar te gan dom ga an do om khor maa ye has te ker de

o gan dom doo doo doo khor maa

doon doo doon daan doo doo doo zoom zoom zim zim zi